

Bidragsbrottslag

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har den 12 april 2007 beslutat att bereda socialutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2006/07:80 Bidragsbrottslag jämte motioner i de delar som berör socialutskottets beredningsområde.

Socialutskottet, som beslutat avge yttrande, får anföra följande.

Utskottets överväganden

Propositionen

Propositionen innehåller ett förslag till en lag med straffbestämmelser som är anpassade till de särskilda förutsättningar som råder vid utbetalningar av bidrag och andra ekonomiska förmåner från välfärdssystemen. Syftet med lagen är att minska antalet felaktiga utbetalningar och att stärka tilltron till välfärdssystemen.

Lagen benämns bidragsbrottslag. Tillämpningsområdet omfattar ersättningar, bidrag och andra ekonomiska förmåner som betalas ut för personligt ändamål och som beslutas av Försäkringskassan, Premiepensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, länsarbetsnämnderna, kommunerna eller arbetslöshetskassorna.

Den som lämnar en oriktig uppgift eller underlåter att anmäla ändrade förhållanden och genom detta orsakar fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut eller betalas ut med ett för högt belopp döms för bidragsbrott. Vidare finns ett ringa brott samt ett grovt brott som benämns grovt bidragsbrott. Härutöver utvidgas det straffbara området för grovt oakt samma beteenden genom en särskild straffbestämmelse. Brottet benämns vårdslöst bidragsbrott.

Utöver straffbestämmelserna innehåller lagen en bestämmelse om skyldighet för myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor att göra en anmälan till polis eller åklagare om det kan misstänkas att brott enligt lagen har begåtts.

Motionerna

Tre motioner har väckts med anledning av propositionen: motion 2006/07:Sf20 av Tomas Eneroth m.fl. (s), motion 2006/07:Sf19 av Kalle Larsson m.fl. (v) och motion 2006/07:Sf21 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp). I motionerna föreslås bl.a. avslag på propositionen.

Socialutskottets ställningstagande

Det är enligt socialutskottet viktigt att framhålla att det yttersta syftet med strafflagstiftningen och en utvidgad kriminalisering är att på lång sikt kunna upprätthålla välfärdssystemen. Detta är inte minst angeläget för de förmånstagare som är beroende av ett sådant ekonomiskt skyddsnät. När tryggheten i välfärden prioriteras är det positivt även ur ett barnperspektiv.

Den föreslagna strafflagstiftningen förändrar inte den grundläggande förvaltningsrättsliga skyldigheten för myndigheterna att lämna upplysningar och annan service till medborgare. Socialutskottet tänker närmast på bestämmelserna i 4–8 §§ förvaltningslagen (1986:223). Tvärtom bör vikten av att myndigheterna lämnar fullgod information och service betonas. Detta gäl-

ler inte minst i förhållande till de förmånstagare som har olika svårigheter att komma till sin rätt. Socialutskottet konstaterar att dessa frågeställningar berörts i propositionen, bl.a. med anledning av att några remissinstanser uttalat farhågor (s. 57).

Med hänvisning till vad som nu anförts anser socialutskottet att socialförsäkringsutskottet bör tillstyrka propositionen och avstyrka motionsyrkandena.

Stockholm den 26 april 2007

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (c), Ylva Johansson (s), Cecilia Widegren (m), Magdalena Andersson (m), Christer Engelhardt (s), Marianne Kierkemann (m), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Jan R Andersson (m), Lennart Axelsson (s), Chatrine Pålsson Ahlgren (kd), Margareta B Kjellin (m), Elina Linna (v), Catharina Bråkenhielm (s), Lars-Ivar Ericson (c), Thomas Nihlén (mp) och Barbro Westerholm (fp).

Avvikande mening

Bidragsbrottslag (s, v, mp)

Ylva Johansson (s), Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Elina Linna (v), Catharina Bråkenhielm (s) och Thomas Nihlén (mp) anför:

Vi delar propositionens uppfattning att offentliga bidrag och förmåner endast ska gå till personer som har rätt till dem. Fusk och felaktigt utnyttjande måste beivras. Regler som beivrar detta finns. Frågan som nu är aktuell i propositionen är i vilka lägen felaktiga uppgifter från en person ska kriminaliseras.

En tydlig gräns finns redan i lagstiftningen, nämligen ”uppsåt”. Det är naturligt att det är ett brott att med uppsåt lämna oriktiga uppgifter för att få ut pengar, och kring uppsåt finns bedrägeribestämmelser i lagstiftningen som kan användas. Nu föreslås att inte bara personer som med uppsåt lämnar oriktiga uppgifter ska kunna anses skyldiga till brottslig handling utan även personer som borde inse att de lämnade uppgifterna är felaktiga eller kan vara felaktiga.

Det finns anledning att noga beakta vilka konsekvenser denna lagskärpning får för olika grupper. Speciellt allvarliga kan följderna bli för personer med kroniska funktionsnedsättningar eller osynliga funktionshinder. Detta har framförts från handikapporganisationerna. Situationen för personer med psykiska funktionshinder behöver också analyseras särskilt eftersom de i en del fall har särskilda svårigheter att hantera sin ekonomi på ett bra sätt. Vidare är det anmärkningsvärt att propositionen helt saknar en analys om förslagets konsekvenser ur ett barnperspektiv. Inga myndigheter eller organisationer som arbetar med barnfrågor eller barns situation har varit remissinstanser.

Många personer med funktionshinder har väldigt många olika myndighetskontakter, vilket naturligtvis ökar risken för att det vid något tillfälle kan bli fel i en uppgift på en blankett. En vanlig felorsak är att förhållandena ändras men att dessa uppgifter inte redovisas till berörd myndighet. Men underlåtelse att lämna uppgift om ändrade förhållanden kan bero på många andra faktorer än att personen vill fuska till sig pengar. Många regelsystem är mycket komplicerade, som exempel kan nämnas reglerna kring aktivitetsersättning och vårdbidrag. Myndigheterna har en omfattande informations- och serviceskyldighet kring regler och bestämmelser. Att felaktigt utbetalade medel återkrävs är en sak. En helt annan sak är att kriminalisera missförstånd och missuppfattningar, då riskerar många personer att hamna i brottsregister på grund av sin oförmåga att tolka regler eller information.

Hänvisningarna och jämförelserna som i propositionen görs med skatte-
lagstiftningen leder i det här fallet fel. Det är inte fullt ut möjligt att
jämföra personer som i en utsatt situation söker hjälp från samhället med
personer som valt att t.ex. driva näringsverksamhet. Det ursprungliga syf-
tet att endast behövande ska ha ett bidrag riskerar att slå fel, och i stället
drabbas just de grupper som man vill skydda. Personer som på grund av
olika funktionshinder har svårigheter att tolka information eller regelverk
riskerar att stämplas som brottslingar när det blir fel utan att uppsåt förelig-
ger. Mot bakgrund av det ovan anförda bör propositionen avslås.